ముత్యాల పేరు

భూమిమీదనుండి రెండు బారల మీదికెక్కింది మూలసుక్క. తేలికపడ్డ తెప్పలు, బెదరిన ఎనుబోతుల గుంపుల్లా, దిక్కుల వెంట ఉరుకుతున్నాయి. నిన్న నడినెత్తిన పొద్దున్నపుడు మొదలైన వాన వెలిసి ఎంతో సేపు కాలేదు. మలల కొనలదాకా మబ్బులు జిబ్బుగా కప్పుకున్నందుకు ఏటిమీద చీకటి ఎక్కువగానే ఉంది. మలతి మాంసాన్ని నాకుతూ పాకుతున్న ఏటి నాలుక కందకుండా, మద్దిమాను నానుకొని పెద్దపులిలా కూకున్నాడు బసవడు. బవిరి గడ్డం, గొర్రె పొట్టేలు కొమ్ముల్లా మెలితిరిగిన మీసాలు, కళ్లను కప్పేస్తూ ముందుకు పొడుచుకు వచ్చిన కనుబొమలు, అడ్డదిడ్డంగా పెరిగి, జడలు కట్టిన జుట్టు, వీపున, ఎదన పిట్టగూళ్లలా సుళ్ళు తిరిగిన రోమాలు! అచ్చంగా ఒంటరిగా తిని తిరిగే ఎలుగుబంటి లాగున్నాడు బసవడు.

ఇంకా వరద పెరుగుతూనే ఉన్నది. ఇరుదరులను ఒరుసుకొని పరుగులిడుతున్నది ఏరు. నీళ్లలో కెరటాలు, గూళ్లలో పిట్టలు పిచ్చిగా రొద పెడుతున్నాయి.

— వై. రుక్మాంగద రెడ్డి

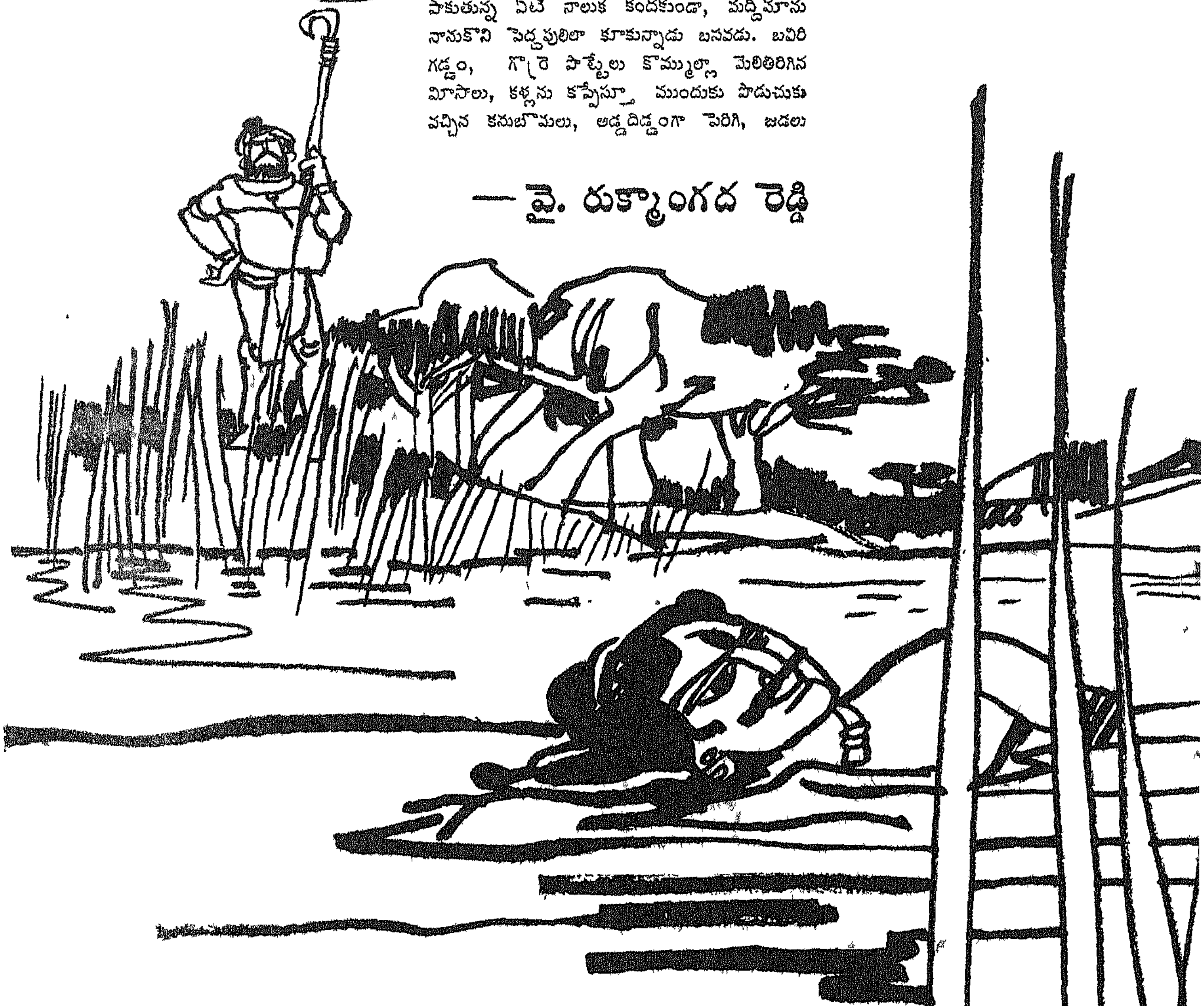

దీపావళి కథల పోటీలో
మూడవ బహుమతి
పొందిన కథ

ఏటిలో ఏమేమి కొట్టుకు వస్తున్నయ్యో బసవని చూపు కందటం లేదు. వెలుగు రావాలి, పని జరగాలి. తూరుపు దిక్కుగా చూపు సారించి చూచి, కాసుకుని కూసున్నాడు. వాడి పక్కన తాటాకుల బుట్ట, పొడుగాటి నూలు తాటసుత్త, చివరన ఉక్కుకొక్కెం అమర్చిన పెద్ద గడ ఉన్నాయి.

"నే నొచ్చేప్పుడు, మబ్బునే లేసి, లింగడు పిడి కత్తికి ఎదునెడుతున్నాడు. ఆ డీపాటికి అడవి పంది ఒత్తో సెడుగుడు లాడుతుండాల. నాయాల! అది కదేం లెక్క! పెద్దపులిని ముద్దుగా సంక నిరికించుకు రాడు! వారి నాయ[illegible] కొడుకంటే ఏందది? అమ్మనారి ముందు తిమ్మరాజేసే ఏం[illegible]? ఏవన్నినా? నా అల్లుడంటే నాలాగుండద్దా! అడికేం, తక్కువుక్క. కాకుంటే నా సిట్టి గంగకు మొగుడయ్యే డెట్టా? అదేం తక్కువయింది? అచ్చం సివంగి పిల్ల! మాటేసి పులిపిల్లల్ని కాజేసి, ఊడాయించుకు రావడవంటే మాటలా? నిమ్మకాయల్ని నిలోసే మిసాలున్నోడి కైనా కడుపులో కదిలెడు [illegible] ఉండద్దా? రెట్టలో పుట్టెడు పట్టుండద్దా!"

"[illegible] సిట్టే?" అంటే [illegible] పిలు[illegible], "[illegible] ఏంవనా, అయ్యా?" అంది గడు[illegible]. నాంతల్లి అంతే — కురునగున్నా బిరుసుగా కూసేది.

బసవని మనసు ముత్తెం మీదికు మళ్ళింది . . .

దూరంగా సందరంలో మందరంలా ఏటిలో గడ్డి వామొకటి కొట్టుకు పోతున్నాది. "ఈ వొరదకెందుకో, ఇంత అకలీ, ఇంత కోపమూను? పట్టెడు వస్తువునీ, సిటికెడు పేనాన్ని పొట్ట నెందు కెట్టుకుంటుందో — ఎ(రిగాకపోతే ఎందుకీ దు(రయోగదం? అద్నయిం దాన్నల్లో ఇది మింగితే, ముంగల కడలి రాయుడు లేడేమో కడుపు నెట్టుకోడానికి దీన్ని!" చిన్నగా మీసాల సాటునే నవ్వుకున్నాడు.

ముత్తెం ముత్తైవంటున్నా, పుత్తడి బొమ్మలా గుండి, గమత్తుగా గంతులేస్తూ తిరిగేది. బసవడందుకే ఆ అందాన్ని పొందగోరిండు, పొందుటేరిండు. ఈడు బంగారం లాంటి సింగారి తొడలమీద తొంగుండడం నూసి, కళ్ళల్లో కారం జల్లుకున్నారు కొందరు. గూడెం పెద్ద పెవుల్లో గుజగుజలు వోయూరు "తాళి కట్టి, ఏలుపట్టి, పోలుసుట్టకుండా, కన్నెపిల్ల కన్నెరికం సెరిసినందుకు, బల్లెంతో బసవణ్ణి పొడిసి, ఏటొడ్డు నెలసిన కొత్తమ్మవారికి నెత్తురు కూడెట్టా"లన్నారు పెద్దలు.

బసవడి కండబలాన్నిచూసి, గుండె నిబ్బరాన్నిచూసి, కత్తి వేటుల్నిచూసి, విల్లెక్కుపెట్టడాన్నిచూసి, గురి తప్పకుండడాన్నిచూసి 'గూడానికి తరవాతి దొర ఈడే!' అనుకున్నారు. "సిన్నదొరా!" అని నోటినిండా పిలుచుకున్నారు. మల్లా గట్టనికి గూడెమ్మీద కత్తి గట్టచ్చునుకున్నారు. తమ సీవారు దూరాన్ని పెంచుకోవచ్చు ననుకున్నారు. గద్దగుండు తేనెను జారేయచ్చునుకున్నారు. పెనుగొండ లోయలో కుందేళ్ళని, నల్లచెరువు అంచుల్లో అడివి పందుల్ని, ఆటలమ్మ గడ్డల్లో లేళ్ళని వేటాడచ్చునుకున్నారు. కాని, ఈ నాడా ఊహాలన్నీ నిండుసున్నా లైనవి. ముత్తెం గుండెల్లో బండలు పడ్డవి. తిరుగుళ్ళని నూసి, నూడనట్టూరకున్న దాని కన్నవారిలో కలవరం పుట్టింది. గూడెం గూడెమంతా ఉట్టాగిసట్టాగింది.

ఈ సంగతి తెలిసిన బసవడి రోసం వినం కక్కింది. ఉట్టిమీది లొట్టిలోని ఇప్పపూ సారాని ఒక్క గుక్కలో సుక్క మిగలకుండా మింగాడు. బాకూ, బల్లెం, విల్లమ్ములు, ఈటె, వేటకుక్కలతో గుడిసెముందుకు వచ్చి, కుడిమీస మెక్కించి, తొడ చప్పరించేడు. అంతే! కనబడ్డవాడినల్లా, తలపడ్డవాణ్ణి చేశాడు. దిక్కుతోచక నక్కబలంచూసి, కొత్తమ్మవారి గుళ్ళో తత్తరపడుతూ నక్కున్న గూడెం దొర తలని ఒక్క ఏటుతో ఉత్తరించాడు. సుయ్యిన శివయ్య నెత్తిలోని గంగమ్మలా దూకిన నెత్తురుతో నోరు తడుపుకొని, ఆవులించింది అమ్మగారు.

బసవడు దొర పేనాల్తీసిండని గూడెం వోళ్ళందరికీ ఎరుకయింది. సెట్టుకూ పుట్టకొక్కళ్ళైన వాళ్ళంతా ఏకమై మూక ఉమ్మడిగా పరుగెట్టుకొచ్చారు. అలసిన బసవడు ఆలోచించాడు. ఈ తోడేలు జాతికి దూరంగా పారిపోవాలనుకున్నాడు. ముత్తెన్ని మూపు నెక్కించుకున్నాడు. ముత్తెం మూటలా వాటేసుకున్నది. అంతే, వాడు ఒకటే పరుగు! అమ్ముల వానలోంచి, ఈటెల పోటుల్లోంచి ఈదుకుంటూ సాగాడు. పొంగి పొరలుతున్న ఏటిలోకి చెంగున దూకాడు. ఆ దూకేటప్పుడు వాడి గడ్డాన్ని ముద్దెట్టుకున్న గొడ్డలిగురుతు ఇంకా ఉంది. అది ఆనాటి బసవడి గెలుపు వన్నెకు చిన్నె.

బసవడి ఎడమచేయి గడ్డంమీదుగా పోయి దువ్వాగా మీసాలను దువ్వింది.

దాంతో గూడెంతో ఋణం తీరిపోయింది. బసవడికి ఏటికీవల కాపరం పెట్టాడు. అమ్మవారికి తానూ ఓ గుడి కట్టాడు. అవలి గూడెంవారితో ఉన్న సంబంధాన్ని తెగగొట్టాడు. కోరల్లో విషం నిండిన పాములేమైనా ఏరుదాటి కాటేసేందుకు వస్తాయేమోనని, కత్తి చేతబట్టుకొని, కళ్ళల్లో వత్తులు పెట్టుకొని కాపలా కాశాడు రా(తుల్లు కొంతకాలం, కన్నవాళ్ళ నూడలేక, కళ్ళనీళ్ళ నింపుకున్న ముత్తెన్ని ఊరడిస్తూ, కొన్ని మాపులు గడిపాడు. కాని, కొన్ని రోజుల్లోనే ఆ విచారం దూరమయింది. విషసర్పాలు ఏరు దాటలేక పోయాయి. మనసైనవాడి సరసన, కనుకున్నవారి గ్యాపకం మతిచింది ముత్తెం. ఎదమీద చెయ్యేసుకొని, హాయిగా నిద్దరోసాగాడు బసవడు.

కళ్ళమీదికి కప్పుకువచ్చిన జుట్టు ఎగదోపుకొని, ఏటివేపు చూశాడు బసవడు. దూరంగా బండి ఒకటి ఓ నందిలాంటి ఎద్దుతోబాటు మునుగుతూ, తేలుతూ ముందుకు సాగిపోతున్నది. దాని తాలూకు మరో ఎద్దు చావు బతుకుల్లో సందెవేళ సందడిచేసే పిట్టల గుంపులా పెద్దగా అరుస్తూ కొట్టుకు పోతున్నది. దాని ఎదను చిదిమివేసే అరుపు ఆలకించి "కాస్సేపట్లో కట్టం గట్టెక్కుతుంది: ఫో; ఫో!" అనే మాటను నిండు నవ్వు మధ్య సుట్టి, బయటకు నెట్టాడు బసవడు.

వానికి ఏ (పాణిమీదా జాలిలేదు. "సస్తే సావు. బతికితే బాగా బతుకు." ఇదే వాడిసూ(తం. "అక్కడా డెవడో మా పెద్దసావు సచ్చిండంట" అని ఎవడైనా అంటే — "ఆ. మరి దానికేం సేస్తాం. అడి జల్మ కట్టా రాసిపెట్టి ఉండది. పుట్టిన ఎదవల్లా దొర కావాలంటే ఎట్టా అవుతా(డా? రాత ఉండద్దా?" అంటాడు.

బసవడి మనసు ఏ ఒక్క మనిషిమీదైనా మమకారాన్ని కురిపిస్తుందా అంటే — ఒక్క గంగమీదే అని చెప్పాలి. ఆ ఎనక లింగడిమీద.

గంగ, బసవడి ఆరో (పాణం. 'ముత్తెం నాకోసం దాచి ఇచ్చిపోయిన ఆణిముత్తెం నా గంగ.' పాత అనుభూతులు పూతలు పూస్తుంటే, కళ్ళను కడిగేస్తున్న కన్నీళ్ళను తుడుచుకొంటూ అనుకుంటాడు వాడు.

"ఈ గంగను కాస్త ఆ లింగడి చేతికప్పగిస్తే..."

కాని, గంగతో మా పెద్ద సిక్కొచ్చి పడింది. అది భూమ్మీద కిసిరిన రబ్బరు బంతి. మళ్ళీ ఎనక్కి తంతుంది.

"ఇట్టా ఇనుకోయే సిట్టీ! లింగడు నీ బాయే; నిన్ను కట్టుకుంటాడే; నా ఎనక నా యంత గారవంగా నూసుకుంటాడే; కాదనకే" అంటే — "ఫో. అయ్యా! అణ్ణి తగలెయ్యి! ఆ పిరికి పీనుగ నన్నేలుకుంటాడు? ఒక్క దమ్మున ఏటావల కీదమను. నోరెల్లబెట్టి, కుక్కలా డొక్క లెగరెయ్యకపోతె నూస్తా!" అంటుంది.

ఆ పందానికి అంతలేసి బసవడికే భయం పుట్టుకు వస్తుంది.

"సిలా ఈదకపోతె ఏమాయె! ఆడిది మా గట్టి గుండెనే! ఎదులొడ్డి ఒక్క ఏటున పది పందుల్ని పట్టి సంపడూ! మనదేటాడి కులం. తలా ఓ పని సేసుకోవాలాయె. నువ్వు కొరమీనులు, సొరచేపలు పట్టుకొస్తే, ఆడు ఏదుల్ని, పందుల్ని ఏసుకొస్తాడు.

పొలయిబి
ఫోటో — బి. ప్రసాదరెడ్డి (హైదరాబాదు—8)

కత్తిలాంటి మన కులానికి మీ రిద్దరూ రెండంచులు. రెండూ పదునైనయె. ఏం, ఏమంటయె సిట్టీ?" దాన్ని ఒప్పించటానికి తిప్పలు పడతాడు వాడు.

"నువ్వు బాగా సెబుతావు గాని, అంత ఈదలేనోడు, మరి సొగ పుటకెందుకు పుట్టాలంట! ఆడిపాటి పందుల్ని రేపేపాటికి నేనూ ఏసుకొస్త నూస్తావుగా!" అంటుంది గంగ, రోషావేశాలతో.

గూడెందొర కొడుకు రామిగాడితో కలకలలాడుతూ కనిపించకపోలేదు గంగ. ఇద్దరూ పందా లేసుకొని ఏటికి ఈ దరినుండి ఆ దరికీ, ఆ దరినుండి ఈ దరికీ ఈదడం ఎన్నోమార్లు చూశాడు. అలా చూసినప్పుడల్లా బసవడి గుండె వేగంగా కొట్టుకుంటుంది. నరాలు బిగుసుకుంటాయి. ఒళ్ళంతా తేల్లా, జె(రులూ పాకినట్లవుతుంది. కాని, వాడప్పుడు నూస్తూ గుడ్డివాడవుతాడు. వింటూ చెవిటివాడవుతాడు. (బతికీ చచ్చినవాడవుతాడు. అప్పుడు వాడు కస్సుమన్నా, బుస్సుమన్నా గంగ వీడుస్తుంది. ఏ క్షణాన్నయినా ఎగిరిపోతుంది, పగ తీర్చుకోవడంకోసం. మమకారాన్ని కాల్చుకునేపాటి కటికవాడు కాడు బసవడు. పెంచుకున్న మొక్కను (పేమతోనే వంచుకోవా లనుకున్నాడు.

"సిట్టీ! ఇట్టా ఇనుకోయే. ఆడు మన పగోడి కొడుకే. మనం గూడెం నుండి దూరమవటానికి ఆడి అయ్యే కారణమే" అంటూ దాని మెదడులోకి మందెక్కిస్తాడు.

కాని, గంగ తక్కువది కాదు. ఈటెతోబాటు మాటనూ సూటిగానే వదులుతుంది." "అయితే ఏంది అయ్యా! సెంపు కులంలో మంచోళ్ళు పుట్టరంటావా? సెడ్డోడి కడుపున మంచోడు పుట్టడంటావా?, మట్టిలో మణులు పుట్టవంటావా? ఆడి అయ్యేదో తప్పుసేస్తే

ఈణ్ణెందుకు ఈసడించుకోవాల మనం?" అంటుంది.

"లింగడు మంచి మడిసే. అడి అమ్మే నీకు పాలిచ్చి పేనం నిలబెట్టిపోయిందే. ఇట్టాగైనా దాని రుణం లీర్చుకుందమే." ఇట్నుంచి కాకుంటే, అట్నుంచి సరికి చూద్దామనుకున్నాడు బసవడు.

"ఆఁ. మా మంచోడులే అయ్య, నీ అల్లుడు! కాయలకని, గడ్డలకని, ఇప్పపూలకని, పుట్టతేనెకని ఆ మంగితో ఈ లింగడు సత్తెమూ గట్టుకెళ్లి త్తుంటే సూట్టం లేదంటావా? దానికి సింగా రించాలని నిన్నా, మొన్నా గవ్వల దండలల్లుతుంటే సూడలేదంటావా? ఈ కుక్క బుద్దోణ్ణి ఉసురోయినా మనువాడను. ఏమో! ఇదంతా ఇప్పుడెందుకొచ్చిందో... అయిల్లే అమ్మెనకాల సచ్చేల్నినా బాగుండును. కాకుంటే ఆడి అమ్మేమైనా నన్ను ఆడికోసమే బలికించుకున్నదా? మొన్న ఏట్లో కొట్టుకపోతూంటే, రామిగాడు ఒడ్డుకు లాగకపోతే ఏమయ్యేదాన్ని? ఈడు, ఈడి అమ్మవొచ్చి నా పేనం నిలబెట్టేవోళ్లా? నేను సస్తే ఈ లింగడు కూడా నాతోబాటు సచ్చేవోడా, ఏవన్నా? నేను సస్తే సస్తాగాని, రామిగాణ్ణితప్ప ఇంకోణ్ణి మనువాడను. నా కసలు బూమ్మీద నూకల్లేవు. అందుకే 'గంగ' అని పేరెట్టావు. నిజంగానే నేను గంగలో పడి పేనం పోగొట్టుకుంటా. ఆఁ..." పెదాలు వొణుకుతుండగా, పళ్లు బిగపట్టి, కళ్లెగరజేసుకొని, గుడిసెదాటిపోతుంది గంగ.

పగ, ప్రేమల నడుమ రగులుతున్న ఎడదతో నిట్టూరుస్తూ, తల వంచు క్కూసుంటాడు బసవడు.

వరద పెరుగుతూనే ఉన్నది. తీరాల్లో ఉన్న మానులను, మనుషులను, గుడిసెలను, జంతువులను బలిగొని, కులుకుతూ పోకుతున్నది ఏరు. అందులోపడి కొట్టుకువస్తున్న మనుషులను, ఉక్కుకొక్కెం అమ ర్చిన గడతో దగ్గిరికి లాక్కుని, వాళ్ల దగ్గిరున్న డబ్బు, సొమ్ములు తీసుకొని, ఆ పీనుగులను మళ్లా నీళ్లల్లోకి తోసెయ్యడం, ఆ సొమ్ములమ్ముకొని బతకడం — అదీ బసవడి వృత్తి. అదీ ఒక వానాకాలమే సాధ్యం. మిగతా దినాలు హాయిగా గుడిసెముందు నులకమంచం మీద కూర్చొని, చుట్ట కాల్చుకొని, వేటకెక్కడ కెళ్లాలో గంగకు, లింగడికి ఆజ్ఞలు జారీచేస్తూ, దొర తనం చలాయిస్తాడు, వాడు.

ఓ కెరటం దూరంనుండి జోరుగా వచ్చి, బసవడితో ఉన్న పాతస్నేహాన్ని గుర్తుచేస్తూ వాడి పాదాలను ముద్దుపెట్టుకొని పోయింది. బసవడు తుళ్లిపడి లేచాడు. "నాయాల, పాముతో సెలగాటం" అంటూ కొంచెం మీదకొచ్చి, ఓ పెద్ద బండరాతినానుకొని కూకున్నాడు. నిజంగా ఆ చీకటిలో, చీకటివంటి నీటి రంగు, ఏటి ఉరక — భూగోళాన్నే గుటకేయాలని ఆకటితో అలమటిస్తూ, పరుగుతీస్తున్న భయంకర కాలసర్పాన్ని తలపిస్తున్నది.

అంతవరకు పనేమీ జరగనందుకు విసుక్కుంటున్న బసవడి కళ్లు మెరిసినై. చూపు సరిగా అందటంలేదు గాని, వాడు గురితప్పడు. అది మనిషే — గడనుసాపి, కొక్కాన్ని తగిలించి లాగనేలాగాడు. తల్లి—పిల్ల. పిల్ల చచ్చిపోయి, పండిన గుమ్మడిపండయింది.

తల్లి ఇంకా ఆసువు లొదల్లేదు. మనిషిలో స్పృహ లేదు. ఉండుండి నోరు తెరిచి మూస్తున్నది. బాగా నీళ్లు తాగినట్టుంది. పొట్ట ఉబ్బింది. నోటినుండి

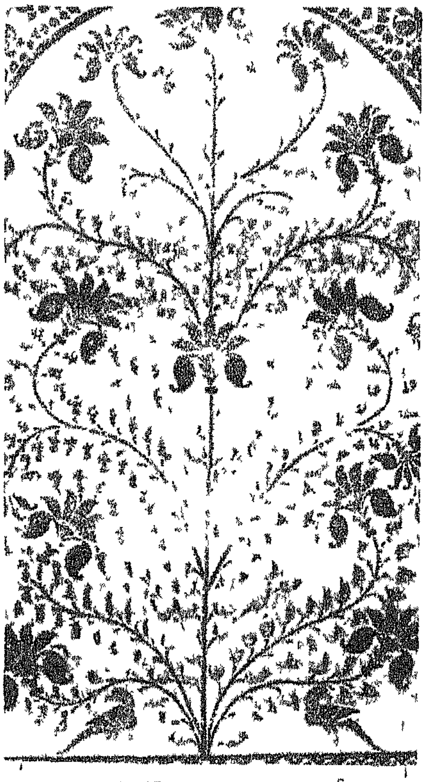

ఉదయపూర్ ప్రాసాద చిత్రశోభలు
ఫొటో— జి. వి. సత్యనారాయణరావు (హైదరాబాద్)

బుడగలు కక్కుతున్నది. కాస్సేపట్లో చచ్చిపోతుంది. ఆ తల్లి మమకారం ఎలాంటిదోకాని, చచ్చినా, తన బిడ్డనొదిలేటట్టులేదు. ఎడమచేతితో బిగ్గరగా రొమ్ముల కదిమిపట్టుకుంది. కుడిచేతిలో రెండు సన్నని కట్టె పుల్లలున్నవి. ప్రాణికి బతుకుమీద ఉన్న ఆశకు అదో చక్కని దృష్టాంతం.

ఆ తల్లి చావుబతుకులతో బసవడి కవసరంలేదు. వాడి కళ్లు ఆమె మెడచుట్టూ తిరిగినై. చేతులను, కాళ్లను, నడుంను చుట్టినై. మెడలో తాళిబొట్టు తప్ప మరేమీలేదు. దాన్ని తెంపేసుకుంటూ అసంతృప్తితో పెదవి విరిచాడు. ఆ తల్లీ కూతుళ్ల ప్రయాణం మళ్లీ మొదలయింది.

బసవడి ఆలోచన మళ్లీ గుడిసె దిక్కు తిరిగింది.

ముత్తెం పోయింతరువాత, గంగ సంటిదిగా ఉన్న పుడు లింగడెత్తుకుని, ఏడుపు మానిపించేవాడు. కాళ్ల మీదేసుకొని ఉగ్గుపట్టించేవాడు. పూసలు, గవ్వలు దండలు అల్లి దాని మెడలో వేసేవాడు. పిల్లిమొగ్గ లేసి నవ్వించేవాడు. పిట్టగూళ్లు కట్టి ఆడించేవాడు. బురకపిట్టలు, పాలపిట్టలు, గువ్వపిట్టల్ని పట్టి, రెక్కలిరగగొట్టి, కాళ్లకు దారాలుకట్టి, గంగనెత్తి నెగరేసి గంతులేసేవాడు. అది ఉక్కిరిబిక్కిరై, ఆ పిట్టల గొంతుపట్టి, మెలిపెట్టి, పీకేస్తుంటే "ఏయ్" అని గద్దించి విడిపించేవాడు. వాటిని కాల్చి, ఉప్పురాసి, ఆ పసిదాని నోటికందిస్తూ ఊరడించేవాడు.

ఆ తల్లిలేని పిల్లనిద్దర్నీచూసి, బసవడు గుడ్ల నీళ్లుకక్కేవాడు. పేరుకైతే ఆడు గంగకు అయ్యేకాని, అంతా లింగడే సూసుకొనేవాడు. అందుకే గంగఅంటే ఎంతో, లింగడంటేకూడా అంతే మమకారం ఏర్పడింది బసవడికి. అల్లుడు తన కూతురుకు చేసే సేవలు చూసి, 'కుర్ర ఎదవ! సెయ్యనీ; ఆవి పెండ్లానికి ఆడుగాక, మరెవ్వరు సేసుకుంటారు?' అనుకొని, మురుసుకునేవాడు.

'కాని ఇయ్యాల గంగ ససేమిరా కూడదంటున్నది. రామిగాణ్ణి సేసుకుంటుందంట. ఎట్టా సేసుకుంటదో నేను సూస్తా. గంగకు లింగడే మొగుడు కావాల. డప్పుల సప్పుళ్లో అమ్మగారి గుళ్లో, గంగమ్మోల్లో లింగడు ముత్తేల పేరేసి తీరాల!'

ముత్యాల పేరు గుర్తు వచ్చేటప్పటికి బసవడి కళ్లల్లో నీళ్లు తిరిగినై. ఆ ముత్యాల పేరుకికూడా కొంత కథ ఉంది.

అవి గూడానికి దూరమై, ఏటికేవలి ఎక్కన ముత్తెంతో కాపురముంటున్న తొలిదినాలు. దాని మెడ కదలకుండా ఎన్నెన్నో సొమ్ములైతే ఏశాడుగాని, తాళికట్టలా— ఆ ఆలోచనే వాడికి కలగలేదు. "మను సులు కలుసుకున్నాక ఎందుకో ఈ పెళ్లీ, గిళ్లీ మంది సూట్టానికీ తాగి తందనాలాట్టానికీ కాకపోతే!" అను కున్నాడు బసవడు.

కాని, ఓనాటి పొద్దుటే వాడు ఏటినించి పరు గెట్టుకొచ్చి, ఓ ముత్యాల దండ ముత్తెం ముందూ పుతూ "ఏహేయ్, ఒసేయ్, ముత్తీ! గుళ్లోకి పదయే పెళ్లి సేసుకుందామూ!" అంటూ అరిచాడు. వానిలో ఉన్మాదం లాంటి ఉద్రేకం ఉరకలువేసింది.

ముత్తెం ముఖం ముందున్న ముత్యాలపేరు నల్ల బరిచేటంత తెల్లగా నవ్వింది. అప్పటికి దానికి ఆర్నెల్ల కడుపు. అందుకే అదలా బసవడి అమాయకపు టానందానికి నవ్వుకుంది.

ఆ నవ్వుతో తెప్పలా తేలిపోయాడు బసవడు. ముత్తెం కదలకముందే, దాన్నెత్తుకొని, ఉయ్యాల లూపుతూ, గుళ్లోకురికి, అమ్మవారి ముందు ముత్తెం మెళ్లో ముత్యాల పేరు వేసి, ముచ్చట గొలిపే దాని ముద్దు మొగాన్ని ముద్దుగొని మురిసిపోయాడు.

ముత్యానికి గుర్తు ఆ ముత్యాల పేరు.

ఆ ముత్యాల పేరుకు బసవడికి తెలిసినంతవరకు కొంత పాత కథకూడా ఉంది.

ప్రళయం ముంచుకొచ్చినట్టు పొంగింది ఏరు. మామూలుగా ఏటొడ్డున కూకున్న బసవడికి చెమట తుడుచుకోడానికి కూడా వ్యవధిలేని పని. ముస్తాబుతో వచ్చిన శవాలు బసవనికి సొమ్ములిచ్చి ముందుకు పోతున్నవి. వాని బుట్ట పలు తీరుల వన్నె లీనుతున్నది. కడసారిగా ముద్దబంతి పువ్వులాంటి ముద్దరాల్ని ఒడ్డుకు లాగాడు.

బంగారంలాంటి ముఖానికి సింగారాన్ని సంతరించే పసుపు, నుదుటిమీద కరిగి, ఆ గుర్తును మిగిలించి పోయిన కుంకుమ, చెక్కిలినిండా అలుక్కుపోయిన కాటుక . . .

కొత్త పెళ్లికూతురు! . . .

సందిట్లోకి ఆ బాలను లీలగా తీసుకొని, శ్వాస మార్చకుండా, గుండె కదల్చకుండా, రెప్పవాల్చకుండా దానివేపు అలాగే చూస్తూ ఉండిపోయాడు బసవడు. ఆమె మెడనిండా జిగేల్‌మంటూ రంగులు చిమ్ముతున్న బంగారు నగలు, ఆ నగల నడుమ పసుపు ముద్దమధ్య వెన్నముద్దలా ముత్యాల పేరు! దానిమీద పడి పేరుకు పోయినట్టున్న బసవని చూపులతీరు!

వానిలో ఉరది అంతటి ఊహలు!
అందులో అలలవంటి కలలు.
కలలలో కడలులు!

8—11—67

అందులో అందమైన ముత్యాలు!

ముత్యాల వేపు ముచ్చటగా చూస్తున్న బసవడు.

బసవడొక బంగారు పాప,

పొందికగా కూర్చిన చందమామల మాలను, అందుకో జూస్తున్న అందాల పాప!

కల నిజమయింది. చందమామల మాల చేతి కందింది. దొరికిన దండతో, గిరగిర తిరిగే గిరకలా పరుగు లంకించాడు వాడు.

ఆ ముత్యాల పేరును గంగ మెడలో లింగడు వేసి నపుడు చూసి, కనులవిందు పొందాలనుకున్నాడు బసవడు. 'ఆ ఎనక చచ్చినా సరే!' వాడి కళ్ళు నీళ్ళతో నిండు కున్నవి. కనురెప్పలు రెండుమార్లు టపటపలాడాయి.

గొర్రెలమంద ఒకటి వందకుపైగా ఉన్న ప్రాణులతో సందరంవేపు వలసపోతున్నది. తారురోడ్డు మీద జోరుగ జారిపోయే కార్లలా, గంగలో వేగంగా సాగిపోతున్నవి.

"ఓదాన్ని ఒడ్డుకు లాగి, తెల్లారంగనే తీరిగ్గా కాల్చుకుతింటె బాగుంటది." ముడతలుపడి, పెద్ద బానలాగున్న కడుపును తడుముకుంటూ బసవడనుకో వడమేమి, ఇంకా గిలగిలల్లాడుతున్న గొర్రెవేపు వాడి చేతిలోని గడ ఉరకడమేమి ఒకేమారు జరిగింది.

కాని, గురితప్పింది. గొర్రె కొక్కానికి తగిలేవేళకు మునిగిపోయింది. మునిగి తేలిన మరోమనిషికి కొక్కెం తగులుకుంది. ముద్దు మనిషి, గొర్రెల కాపరి లాగున్నాడు. శరీరమ్మీద అంగీకూడా లేదు. శవంమీది బట్టలా, ముఖంమీద ముసుగు పట్టింది జుట్టు.

బసవని మనసు చివుక్కుమంది. వాడు తన జీవి తంలో గురి తప్పటానికిదే మొదలు, అది వాని లక్ష్యా నికి అవమానాన్ని, అగౌరవాన్ని అంటగట్టింది. వాడి కన్నుల నుండి గడచివరవాడి మీదికి బడబానలంచిమ్మింది.

కోపంతో, ఒక్క విదిలింపుతో వాణ్ణి వదిలింప జూశాడు. కాని వదలలేదు. కొక్కెం వాడి చంకలో ఇరుక్కుంది.

"ఓ అయ్యో! . . ."

జీరవోయిన పిల్లనగ్రోవిమోతలా, అలిసిపోయిన ఆడదాని కూత!

దాని అలసట గుర్తించినదానిలా మళ్ళ మరోమారు పిలిచింది.

"ఓ అయ్యోహ్ . . ."

అది గంగ పిలుపే, అనుమానం లేదు.

"ఓయమ్మ! . . ."

పులి గర్జించినట్టు బసవడినుండి సమాధానం.

'తెల్లారక మునుపే గంగ ఈడ కొందుకొస్తదీ. అదీ ఉరుకులు పరుగులతో—' వాని గుండెల్లో అడవి దున్నలు పరుగెత్తినై.

సుయ్యిన గడ గట్టుపైకి దూసుకొచ్చింది. ఏటి లోనివాడు కొరమీనులా దరికొచ్చిపడ్డాడు. వాణ్ణి భూమ్మీదికి లాగకుండానే కొక్కాన్ని తప్పించటానికి వంగాడు బసవడు. కొక్కెమైతే తప్పింది. కాని, బసవడే లేవలేకపోయాడు. ఏట్లో వాడిప్రాణాలు పోః ట్టున్నై. అందుకే వాడు బతుకుకోసం బసవడి చేతులు పట్టుకొని, నిస్సత్తువగా నీటిలోకి జారిపోతూ మళ్ళీ వాటేసుకుంటున్నాడు.

"అయ్యో! . . ."

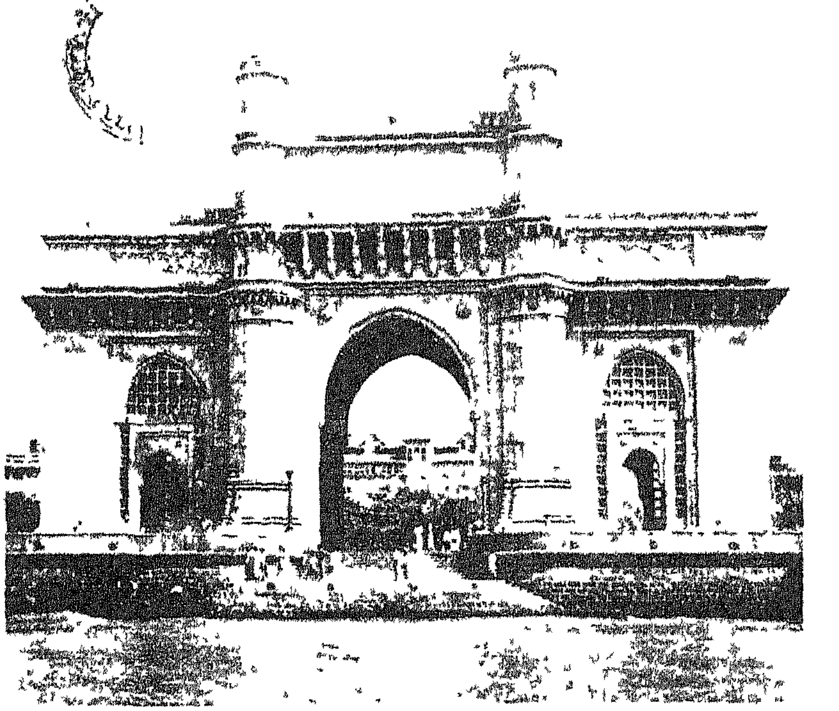

భారత ముఖద్వారం ఫోటో—వి. ఎస్. సేలం(సికింద్రాబాదు)

మళ్ళీ గంగపిలుపు. ఈమారు వానికి దాపునే, పరికి పొదల కవతలి పక్కన.

"ఓ . . . ఒత్తున్నా . . ." బసవడు తలనో మారు అటు తిప్పి అరిచాడు.

ఆ బతుకాసగాడింకా బసవణ్ణి లాగుతూనే ఉన్నాడు. వాని తల బరువుగా నీళ్లల్లోకి వంగిపోతున్నది. నోరు 'బుడుంగు బుడుంగు' మంటున్నది.

గంగను చేరుకోవాలన్న తొందర్లో బసవడి కోపం వాడిమీద అగ్గితునకలా రాలింది. కోపంతో వాణ్ణి ఎత్తి నీటిలోకి విసిరేశాడు. ఆ తోసెయ్యడంలో, అప్పటిదాకా నీటిలోనివాడి కుడి ముంజేతి వెండి కడియానికి ఓ అంచు సుట్టుకోగా వేలాడుతున్న చిన్న బట్ట మూటొకటి బసవడి చేతిలోకి వచ్చింది.

అల్లరి మాని, అనువులూడి, అలలతో కలిసిపోతున్న వాడివేపు ఓమారు చూసి, వెనుదిరిగాడు బసవడు.

"అయ్య, అయ్యో! . ."

గంగ వగరుస్తూ, డొక్కలెగరేస్తూ, తూలుతూ వచ్చి బసవణ్ణి వాటేసుకున్నది.

"ఏంది? ఏందే అమ్మ?" భయంతో, ఆయా సంతో వణుకుతున్న గంగను నందిట్లోకి తీసుకుని, మెల్లిగా వీపు నిమురుతూ దాని ముఖంమీదకు వంగి అడిగాడు.

"దొంగ . . .దొంగ . . . దొంగ యెదవ . . " గంగ ఇంకా బెదురుతూనే ఉన్నది. ఒళ్లంతా చెమట కారుతున్నది. కళ్లల్లో నీళ్ళూరుతున్నది.

"దొంగా? దొంగెవడు సిట్టీ? సెప్పు, సెప్పవా, ఏగిరం సెప్పు. ఏరుదాటి ఏడన్నా వొచ్చిందా, అమ్మ?" బుజ్జగిస్తూ అడిగాడు బసవడు. వానిలో దావానలం పొంగింది. ఏరుదాటి రావనుకున్న విషసర్పాలు ఇన్నాళ్లూ పగబట్టి, పడగెత్తి అలాగే ఉన్నాయన్న మాట! బసవడు బుసకొట్టాడు. ఇరవయ్యేళ్లనాటి పొంగు వాని ప్రతి కండరంలోను నిండుకొంది.

"లయ్యో, ఓ అయ్య! . . . బావ . . దొంగ." తడబాటు తొలగని మాటలతో బసవడి గడ్డంలోకి చెయ్యి దూర్చింది. చెప్పబోయింది గంగ.

"ఆఁ. ఆఁ. బావ ఏంజేసిండు? ఎదవనాయిళ్లను ఏటుడే వరికేసిండా? . . . వాళ్ళే . . . ఆ రామిగాళ్ళే [illegible] సేతుదిరగ్గొట్టి, పొట్ట పగలగొట్టి తలకాయ బట్టి పీకి . . ." ఆ ఆవేశంలో పట్టుసడలని బసవడి పండ్లు ఎరపరలాడినై.

రామిగాళ్ళే అలా అనంగానే గంగకు ఒళ్ళు మండింది.

"ఛీ. అయ్య" అంటూ బసవడి చేతుల్ని వదిలించు కొని ఉగారంగా దూకింది.

"ఏందయ్యా, ఇంకా అట్టాగే అంటావు అణ్ణి. దొంగ ఆడు కాడు. బావే దొంగ. ఆ లింగడే దొంగ. ఆఁ . . . ఎదవ ఈటెకందకుండా ఉరికి ఏటిలో దూకిండు. కుక్క కొడుకి సాటికి మంగితో కులుకు తుండాల. [illegible] పెంచితే ఇసం కక్కిండు." ఆడ పులి అయింది గంగ!

"ఏంవే నువ్వంటుండవు? లింగడు దొంగా? నీ బావ దొంగా?" బసవని కసలేమీ అర్థంకావటంలేదు. వాడి చేతిలోని మూట జారి నేలమీద పడింది. దాని మీద గంగ చూపు పడింది. అది దాన్ని అందుకొని, విప్పగానే బయటపడ్డ వస్తువు అప్పుడప్పుడే భూమ్మీదికి దిగు తున్న వెలుగులో తళుక్కుమన్నది.

అంతే —

బసవడి కేమీ కనిపించకుండా పోయింది.

పీల్చుకున్న గాలి విడవలేకపోయాడు.

మెల్లిగా ముడిపడ్డ కనుబొమలలాగే ఉన్నాయి.

వాడి కళ్ల ముందు కదలాడుతున్నది గంగకాదు— మంగి!

గంగ చేతిలోది గంగలాంటిదే—

బసవడి ఆరో ప్రాణం!

ముత్యం తన గుర్తుగా వదిలిపోయిన ముత్యాల పేరు!